

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קסב

(בעמוד הקודם)

א"ר יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן - כל המחקין כולן צריך שיכתוב 'ודין קיומיהון': כל פעם שמוחקים מילה בשטר, צריך לכתוב בסוף השטר את המקומות הללו ולציין ש'זהו קיומם'. ואחר כך חותמים העדים על השטר. ואז הרואה בשטר מילים הכתובות על המחיקה, בודק בסוף השטר ורואה האם הם מקוימות.

יש לציין שניתן למחוק בכל מקום, חוץ מבסוף השטר במילים האחרונות 'הכל שריר וקיים' שלפני החתימות.

וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה: דין נוסף. בשטר שלא כתוב בו 'הכל שריר וקיים', בשורה האחרונה של השטר חוזרים ומסכמים את הכתוב בשטר (כגון 'וקניא מפלוני בר פלוני לפלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל וכו'), ולא מוסיפים שום תנאי או דבר חדש בשורה הזו.

וביאר רב עמרם את טעם הדבר, בגלל שלא לומדים כלום מהשורה האחרונה. משום שהעדים לא יכולים להקריב את חתימתם בצמוד לשורה האחרונה של השטר, והם עלולים להתרחק מרחק של שורה אחת. ויש לחשוש שבעל השטר יוסיף שורה חדשה ברווח הזה. ולכן בשורה האחרונה רק חוזרים ומסכמים את הכתוב בשטר, שאז אין במילים הללו משמעות מיוחדת לשטר, אבל אין להוסיף שם תנאי חדש, כי לא מתייחסים אליו.

(אמנם בשטר שכתוב בסופו 'הכל שריר וקיים' אין חשש שבעל השטר יוסיף דברים לאחר מכן, כי יתברר לעין כל שהוא מזוייף).

אמר ליה רב נחמן לרב עמרם מנא לך הא: מניין לך דין זה שלא לומדים כלום מהשורה האחרונה?

אמר ליה דתניא הרחיק את העדים וכו': בשטר שלא כתוב בו 'הכל שריר וקיים', אם בעל השטר הרחיק את חתימות העדים שני שורות מהכתוב בשטר, השטר פסול. אבל אם הרחיק רק שורה אחת, השטר כשר. עד כאן הברייתא.

והרי מה ההבדל בין שורה אחת לשתי שורות? אם אנו חוששים שבעל השטר יזיף שורה חדשה ברווח שנותר בין הכתוב לחתימות, הוא יעשה זאת בין בשורה אחת ובין בשתי שורות!

אלא מוכח מכאן שאין לומדים כלום מהשורה האחרונה. ולכן אם נשארה רק שורה אחת רווח, אין חשש שהוא יזיף כי בכל מקרה לא נתייחס לשורה הזו. אבל אם נשארו שתי שורות, יש לחשוש שהוא יזיף ויכתוב שתי שורות, ואנחנו נתייחס רק לשורה הראשונה ולא לאחרונה, אך הרי גם הראשונה מזוייפת.

איבעיא להו שיטה ומחצה מאי? מה הדין אם חתימות העדים רחוקות שורה וחצי מהכתוב בשטר?

תא שמע: מהברייתא הנ"ל. 'הרחיק את העדים שני שיטין פסול' משמע שאם הרחיק רק שורה וחצי פסול.

אמנם בסיפא של הברייתא כתוב 'שיטה אחת כשר' משמע שדוקא הרחיק שורה אחת כשר, אבל אם הרחיק שורה וחצי פסול! אלא מסיקה הגמרא שמהברייתא הזו אי אפשר לשמוע כלום.

מאי הוי עלה: מה המסקנה של הספק שלנו?

ת"ש דתניא - הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול פחות מכאן כשר: מוכח ששורה וחצי כשר.

היו ארבעה וחמשה עדים: הברייתא ממשיכה ואומרת דין נוסף.

שטר שהשאיר בו רווח שתי שורות בין הכתוב לעדים, אבל הוא מילא את שתי השורות הללו בחתימות של שני עדים נוספים שהם קרובי משפחה שלו הפסולים לעדות. השטר כשר, ומקיימים את התוקף שלו על ידי שאר העדים החתומים בו.

מסייע ליה לחזקיה: שאמר כנ"ל. ואל תתפלא מדוע אם שתי השורות חלקות השטר פסול, ואילו אם החתים שם עדים פסולים השטר כשר? כי מצאנו דין דומה לזה בהלכות סוכה. אויר ריק באמצע הסכך פסול את הסוכה אם הוא בגודל של שלושה טפחים, ואילו אם יש 'סכך פסול' באמצע הסוכה בגודל שלושה טפחים, הסוכה כשרה (ורק בארבעה הוא פסול). כי שטח ריק חמור יותר משטח פסול.